

METHODS OF PROVIDING DENTAL CARE TO CHILDREN BROUGHT UP IN SPECIAL SCHOOLS

Tulkin Elnazarovich Zoyirov

Samarkand State Medical university,

Head of the Department of Therapeutic Dentistry, DSc, professor

Samarkand, Uzbekistan tel: +998985739092

ANNOTATION

The state of oral health is an important component of the physical, mental and social well-being of every person. Today, tooth decay and periodontal disease remain the most common dental disease not only among adults, but also among younger people throughout the world. According to recent epidemiological studies conducted on healthy children, the incidence of dental pathology is high, and the prevalence of caries among healthy age groups of 12-15 years is 63.3-83 years, 4% and 81.7-88.7%, intensity 3.02 -3.75 and 4.6-5.73, and the prevalence of periodontal disease in the group of healthy 12-year-olds ranged from 37.8% to 50%, in the 15-year-old group of children, it ranged from 57.7% to 84,7%. The prevalence of caries is also high in children with mental retardation of preschool and school age, while the intensity of caries is higher in children aged 13-18 years with mild mental retardation (LUO). These indicators increase with age and depend on the severity of the underlying disease.

Key words : dental caries, periodontal tissue diseases, occlusion pathologies, mentally retarded children, oral hygiene, a special program for the prevention of dental diseases

Mavzuning dolzarbligi. JSST ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining qariyb 15% nogiron insonlar tashkil qiladi [11]. Bu 650 million kishiga to'g'ri kelib, ularning 200 millioni bolalardir. Populyatsiyada aqliy zaiflikning (AZ) tarqalishi 1% dan 3% gacha [12]. Aqliy zaiflikning eng keng tarqalgan shakli - bu yengil darajadagi aqliy zaiflik bo'lib, psixik rivojlanishning kichik darajadagi nuqsonlari namoyon bo'lishi bilan tavsiflanadi va jami aqlan zaif odamlar aholisining 75-89 foizini tashkil qiladi; O'rtacha darajadagi aqliy zaiflik ko'rsatkichi - taxminan 10%, og'ir va chuqur darajadagi aqliy zaiflik ko'rsatkichlari mos ravishda 4% va 1% ni tashkil etilishi aniqlangan [7, 10]. L.L. Fayzullinaning (2010) fikriga ko'ra, aqli zaifligi tufayli birlamchi nogironligi mavjud bolalarda yengil darajadagi aqliy zaiflik - 49,6%; o'rtacha darajadagi aqliy zaiflik - 45,8%; og'ir va chuqur darajadagi aqli zaif bolalar ko'rsatkichi esa birmuncha kam bo'lib, mos ravishda - 2,3% va 2,3%ni tashkil etadi.

2017 yilga kelib O'zbekistonda 670866 nafar nogironligi bo'lgan shaxslar ro'yxatga olingan bo'lib, ularning 100827 nafarini (15,0%) 18 yoshgacha bo'lgan bolalardan iborat. 18 yoshgacha bo'lgan voyaga yetmaganlar orasida nogironligi bo'lgan shaxslarning 45,9 foizini yoki 45134 nafarini ayollar tashkil qiladi[14]. Nogironlikning sabablari tarkibida 51,9% asosiy qismi "umumiy kasalliklar tufayli", keyin 42,5% «bolalikdan nogironlik», qolgan sabablar esa 5,6% ni tashkil qiladi. Nogironlik sabablari (kasalliklar sinflari va alohida kasalliklar) taqsimotiga ko'ra eng ko'p ulush, ya'ni 19,2 foiz "Ruhiyat va xulq atvor buzilishi" xastaligiga to'g'ri keladi [11]. Nogironligi bo'lgan shaxslarning statistik hisobi O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi Respublika tibbiy - ijtimoiy ekspertiza komissiyasining birlamchi ma'lumotlariga asoslanadi. Bir qator tadqiqotlar olib borilganligi va turli chora-tadbirlar tadbiriq etilganligiga qaramay, aqli zaif bolalarda tish kasalliklarining tarqalishi va intensivligi yuqori darajada [8,5,9,12,14], bundan tashqari, bu ko'rsatkichlar yoshga qarab o'sib boradi va asosiy kasallikning og'irligiga bog'liq holda kechadi [5,9]. Aqliy zaiflikning klinik ko'rinishi faqat intellektyual yetishmovchiliklar bilan cheklanib qolmaydi hamda bir qator hamroh kasalliklar bilan namoyon bo'ladi: psixopatologik kasalliklar (95,5%), nevrologik patologiya (43,8%), somatik kasalliklar (58,9%). N.R. Lebedeva (2009) o'tkazgan tadqiqotlarga ko'ra, aqliy zaif bolalardagi nevrologik kasalliklar orasida eng keng tarqalgan holat bolalar serebral paralichi hisoblanadi. Ushbu patologiya yengil darajadagi aqliy zaifligi mavjud bolalarning 5,4 foizida, o'rtacha darajadagi aqli zaifligi mavjud bolalarning 16,3 foizida kuzatilgan va ushbu patologiyani maksimal soni og'ir darajadagi aqliy zaifligi mavjud bo'lgan bolalarda kuzatilgan – va 60,0 foizni tashkil etgan. Hidrosefaliya esa yengil darajadagi aqliy zaifligi mavjud bolalarning 11,2% ida, 27,9% o'rtacha va 43,3% og'ir aqliy zaifligi mavjud bo'lgan bolalarda uchraydi[1,5,9]. Aqli zaif bolalar asosiy nevrologik kasalliklari yuzasidan bir qancha dori preparatlari, shu jumladan neyroleptiklar, antidepressantlar, trankvilizatorlar, nootropiklar kabi dorilarni doimiy qabul qiladi a ular giper- yoki giposalivatsiyaga olib kelishi mumkin, og'riq sezuvchanligini kamaytirishi tufayli esa tish kasalliklarining o'tkir shaklini surunkali holatga o'tkazishga yordam beradi [6]. Aqli zaif bolalarda ko'p hollarda xatti-harakatlarni nazorat qila olmaslik, tayanch-harakat tizimi buzilishi va nutqning rivojlanmaganligi kabi nuqsonlar kuzatiladi hamda ushbu holatlar ularga nisbatan stomatologik yordam ko'rsatishda aloqani qiyinlashtiradi va umumiy og'riqsizlantirish sharoitida muolaja o'tkazishni talab qiladi[7], ammo hamroh bo'lgan og'ir somatik patologiya ko'pgina hollarda bunday usulga ham to'sqinlik qiladi [3]. Bundan tashqari, ushbu turdagi barcha muassasalarda ham stomatologiya bo'limlari mavjud emas. Bularning barchasi nogiron bolalarga stomatologik yordamning yangi shakllarini izlashni va ularning muhim tarkibiy qismlaridan biri profilaktika bo'lishi lozimligini talab qiladi. [5,6]. Hozirgi kungacha dunyo miqyosida aqli zaif bolalarda tish kasalliklarining profilaktikasi bo'yicha dasturlarni amalga oshirishga urinishlar bo'lgan, ammo ularning aksariyati yengil aqliy rivojlanish nuqsoni bo'lgan bolalarga qaratilgan va samaradorlik darajasi yuqori bo'lmagan edi [2,7,4]. Ushbu

bolalarni og'iz bo'shlig'i gigienasi ko'nikmalariga o'rgatish usullari ularning yashash sharoitlarini shakllantirishni hisobga olmaydi va o'zaro ajralib turmaydi. Shunday qilib, aqliy zaif bolalar uchun tish kasalliklari profilaktikasi bo'yicha dasturning ishlab chiqilishi nafaqat aqliy zaiflik darajasini, balki ularning og'iz bo'shlig'ini parvarish qilish ko'nikmalarini, shuningdek, bolaning yashash sharoiti va ovqatlanishini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi zarur bo'lib, mazkur holat nafaqat tibbiyot doirasida, balki jamiyatning ijtimoiy hayotida ham muhim va aktual muammolardan biridir.

Tadqiqotning maqsadi. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar o'rtasida og'iz bo'shlig'i kasalliklari profilaktikasi bo'yicha dasturni kiritish orqali ularning imkoniyatlari cheklanganligini hisobga olgan holda terapevtik va profilaktik stomatologik yordam ko'rsatish samaradorligini oshirish.

Tadqiqot materiallari va metodlari. Ushbu tadqiqot Samarqand viloyati hududida joylashgan 1 va 62-sonli aqli zaif bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maxsus maktablar, 5- sonli Kattaqo'rg'on tuman aqli zaif bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-intrenat hamda 63-sonli Oqdaryo tuman aqli zaif bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab- internatlarining 6, 9 va 12 yoshli tarbiyalanuvchilarini o'z ichiga olib, ular o'rtasidagi og'iz bo'shlig'i gigiyenik holati, tish kariesi va parodont to'qimasi kasalliklari o'rganib chiqildi va stomatologik kasalliklar profilaktikasiga bo'yicha maxsus aqli zaif bolalarga yo'naltirilgan dastur qo'llanildi. Tadqiqot doirasiga olingan bolalar yoshiga, jinsiga, ovqatlanish rejimiga, asosiy nevrologik kasalliklari turiga, Daun sindromi mavjudligiga va ularning ijtimoiylashish darajasiga ko'ra bir qancha guruhlariga bo'lingan holda og'iz boshlig'i holati o'rganiladi, ularga stomatologik kasalliklar profilaktikasiga yo'naltirilgan maxsus dastur ma'lum vaqt davomida qo'llanilib, samaradorlik darajasi aniqlab boriladi. Tadqiqot statistik, klinik, anketalash, laborator-mikrobiologik, og'iz bo'shlig'i gigienasi indekslarini aniqlash metodlari asosida o'tkazildi.

Kutilayotgan natijalar: Tadqiqot davomida 6 yoshdan 12 yoshgacha bo'lgan maxsus maktabarda tarbiyalanuvchi aqli zaif bolalarda og'iz bo'shlig'i kasalliklari profilaktikasining maxsus dasturi samaradorligi o'rganiladi. Tarbiyalanuvchi aqli zaif bolalar yoshi, ijtimoiylashuv darajasi, asosiy nevrologik kasalliklari, Daun sindromining mavjudligi, ovqatlanish rejimi va o'z-o'zini parvarish qila olish ko'nikmalari kabi sifatleri asosida guruhlariga bo'linib tadqiq etiladi. Tashkillashtirilgan guruhlarda gigiyenik indeks ko'rsatkichlari, parodont to'qimasi holatini aniqlovchi indekslar, og'iz bo'shlig'i mikroflorasi kabi ko'rsatkichlar aniqlanadi. Stomatologik kasalliklarning kelib chiqishida aqli zaif bolalarning ovqatlanish rejimi, hayot tarzi, ularning asosiy nevrologik kasalliklari turi, ularda Daun sindromining mavjud yoki yo'qligi kabi holatlarning ahamiyati o'rganiladi. Tadqiqot davomida parodont to'qimasi kasalliklari, karies kasalligining

tarqalishi va intensivligi ma'lum darajada pasaytirilishi, aqli zaif bolalar o'rtasida o'g'iz bo'shlig'i gigiyenasini olib borish ko'nikmalarini hosil qilish kabi natijalar kutilmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Zoyirov T. E., Indiaminova G. N. Improvement of Methods of Providing Dental Care for Children with Mental Delay //Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2021. – T. 2. – №. 6. – C. 167-170.
2. Indiaminova G. N., Zoirov T. E. Improvement Of Methods Of Providing Dental Care For Children With Mental Delayed Development //The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research. – 2021. – T. 3. – №. 01. – C. 111-116.
3. Gavhar I., Utkurovna U. Y. IMPROVING THE METHODS OF PREVENTING CARIES IN THE FISSURE AREA OF PERMANENT TEETH IN CHILDREN //Journal of new century innovations. – 2022. – T. 18. – №. 4. – C. 16-18.
4. Nuriddinovna I. G., Utkurovna U. Y. Improving methods to prevent caries of the permanent tooth fissure area in children //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 5. – C. 436-439.
5. ИНДИАМИНОВА Г. Н., ЯКУБОВА С. Р. ПРИМЕНЕНИЕ МЕСТНЫХ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ МЕТОДОВ ПРОФИЛАКТИКИ КАРИЕСА ПОСТОЯННЫХ ЗУБОВ У ДЕТЕЙ С УМСТВЕННЫМИ ОТКЛОНЕНИЯМИ //ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ. – 2022. – Т. 7. – №. 6.
6. ИНДИАМИНОВА Г. Н. АҚЛИ ЗАИФ БОЛАЛАР МАХСУС МАКТАБ ИНТЕРНАТЛАРИ ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРИГА СТОМАТОЛОГИК ЁРДАМ КЎРСАТИШДА МАХСУС ИТ-ДАСТУРЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ХАМДА УНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ БАХОЛАШ //ЖУРНАЛ БИОМЕДИЦИНЫ И ПРАКТИКИ. – 2022. – Т. 7. – №. 6.
7. Индияминова Г., Зоиров Т. MAXSUS YORDAMCHI MAKTABLARDA TARBIYALANUVCHI AQLI ZAIF BOLALARGA STOMATOLOGIK YORDAM KO'RSATISHNI OPTIMALLASHTIRISH //Журнал стоматологии и краниофациальных исследований. – 2020. – Т. 1. – №. 1. – С. 12-14.
8. Abduvakilov J. et al. EVALUATION OF EARLY INFLAMMATORY CHANGES IN THE PERIODON OF THE BASIC TEETH //European journal of molecular medicine. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
9. Abduvakilov J. et al. EFFECTS OF NON-METAL NON-CERAMIC DENTAL PROSTHETICS ON SALIC ACID BALANCE AND MINERAL HOMEOSTASIS //European journal of molecular medicine. – 2022. – Т. 2. – №. 1.
10. Abduvakilov J. et al. EFFECTS OF NON-METAL NON-CERAMIC DENTAL PROSTHETICS ON SALIC ACID BALANCE AND MINERAL HOMEOSTASIS //European journal of molecular medicine. – 2022. – Т. 2. – №. 1.